

JAK SE OMLOVÁME A JAK NA OMLUVU ODPOVÍDÁME

10

Sociokulturní kompetence

Jazyková úroveň: A2

Předpokládaný věk: 8., 9. ročník ZŠ

Téma: Omluva

Časová dotace: Jedna výuková jednotka (45 minut)

Cíle:

Jazykové cíle

1. Žák si je vědom, v jakých situacích ve společenském styku je vhodné použít omluvu.
2. Žák si je vědom, že je nutné rozlišovat formální a neformální situace a že se ve formálních situacích používají jiné formy omluvy / prostředky než v situacích neformálních.
3. Žák umí použít prostou omluvu *promiň/promiňte*. Žák si je vědom rozdílu mezi oběma výrazy (jednotné × množné číslo, tykání × vykání).
4. Žák zná i jiné formy omluvy (*Promiň, já nechtěl/a. Promiň, já nerad/nerada. Odpust'. Omlouvám se. Omlouvám se, že... Je mi to líto. Moc mě to mrzí. Pardon. Sorry.*) a zná také patřičné reakce na omluvu (*Nic se nestalo. To nevadí. To neva. To je v pořádku. V pohodě.*).
5. Žák ovládá neverbální způsoby omluvy.

Nejazykové cíle

1. Žák umí formou komiksu graficky ztvárnit jednoduchý děj.

Metodická doporučení k vybraným aktivitám

Cvičení 1

Podívejte se na obrázky a popište, co se stalo.

Úvodní cvičení otevírá téma celého pracovního listu – omluvy. Žáci popisují, co vidí na obrázcích, a zamýšlejí se nad chováním a reakcemi jednotlivých postav.

Cvičení 2

Kdy jste se naposledy někomu omluvili? Za co jste se omluvili? Komu jste se omluvili? Jakým způsobem jste se omluvili? Jak reagoval člověk, kterému jste se omluvili?

Úvod do tématu by měl žáky přimět uvědomit si komplexní mikrosituaci omluvy. Skládá se z:

- příčiny (za co se omlouvám: např. přišel jsem pozdě),
- adresáta (komu se omlouvám: např. kamarádce),
- motivace (proč se omlouvám: např. uvědomuju si, že moje chování nebylo správné),

- způsobu (jak se omlouvám: žáci budou nejspíš uvažovat o omluvě v českém znakovém jazyce, učitel je ale v jejich úvahách může nasměrovat i na to, zda, popř. jak se omlouvají v psané češtině),
- reakce/důsledku (jak reagoval adresát: např. kamarádka se nezlobila, odpustila mi / když se mi kamarád omluvil, nezlobil jsem se).

U příčiny je důležité upozornit na vazbu: *omluvit/omlouvát se* za něco. V praxi se objevuje i příčinné *omlouvám se kvůli tomu, že*, elipsa *omlouvám se, že* nebo bezespoječné *přišel jsem pozdě, omlouvám se*. Tyto ani případné jiné přirozené varianty není třeba přímo vyučovat, ale pokud je žáci v úvodní diskusi použijí, není nutné je opravovat.

Cvičení 3

Vyberte z nabídky, co říká ten, kdo se omlouvá, a ten, kdo omluvu přijímá.

V tomto cvičení si žáci uvědomí role participantů v komunikační situaci omluvy: ten, kdo se omlouvá × ten, kdo omluvu přijímá. Uvědomí si komplexnost komunikační situace a vytvoří si repertoár reakcí na omluvu, s nimiž se mohou setkat i v mluvené češtině. Pro rozlišení rolí je možné si situaci ve třídě přehrát. Omluva i přijetí omluvy mohou být i neverbální: úsměv, pokývnutí hlavou.

Cvičení 4 a 5

Na obrázcích jsou dvě situace. Člověk A na obrázku se chce omluvit za to, co udělal. Člověk B omluvu přijímá. Napište do prázdných bublin, co lidé říkají. Můžete použít i některé věty ze cvičení 3. Vymyslete situaci, kdy se někdo někomu omlouvá. Nakreslete ji jako komiks, podobně jako ve cvičení 4.

Žáci už chápou komplexitu mikrosituace omluvy. V těchto cvičeních takové situace aktivně utvářejí, propojují vizuální a verbální ztvárnění situace.

Cvičení 6 a 7

Znáte omluvu *sorry*? Ve kterých situacích ji používáte? Z kterého jazyka omluva *sorry* pochází? Znáte ještě jiné slovo cizího původu, které lze použít jako omluvu?

Omluvy *sorry* a *pardon* jsou zajímavé (nejen) z hlediska přejímání do češtiny. Lze na nich ukázat stylové rozdíly. *Sorry* je neformální, zhusť se objevuje i zápis *sry*, lze doložit v Českém národním korpusu (<https://www.korpus.cz/>), ideálně na datech z korpusů *online_archive* a *online_now*. *Sorry* se také objevilo v hojně citovaném výroku Andreje Babiše „sorry jako“. *Pardon* (z francouzštiny) dokládá, že čeština přejímala a přejímá nejen z angličtiny, ale i z jiných jazyků.

Cvičení 8–12

Podívejte se na obrázek a zkuste popsat situaci. Použila dívka v dané situaci vhodná slova? Doplňte do obrázku vyjádření, která by byla v dané situaci vhodnější. Můžete v situaci ze cvičení 9 použít například *s dovolením*? Co tím vyjadřujeme? Zkuste vymyslet jiné situace, kdy by bylo vhodné použít spojení *s dovolením*. Jak se v takových situacích chováte vy?

Tento komplex cvičení se věnuje hlavně spojení *s dovolením*, a rozšiřuje tak slovní zásobu tématu omluvy o velmi frekventovaný prostředek v mluvené češtině. Žáci si u něj uvědomí, že omluva může také předcházet situaci, za niž se omlouváme. Žáci mohou diskutovat, jaké prostředky by použili v českém znakovém jazyce. Komplex cvičení dále rozvíjí dovednost odlišovat formální a neformální situace.

Klíč k vybraným cvičením

- Cvičení 3** Vyberte z nabídky, co říká ten, kdo se omlouvá, a ten, kdo omluvu přijímá.
- a) co říká ten, kdo se omlouvá:
Promiň. Promiňte. Promiň, já nechtěl/a. Promiň, já nerad/nerada. Promiňte prosím, já nechtěl/a. Odpusť. Omlouvám se. Je mi to líto. Moc mě to mrzí.
- b) co říká ten, kdo omluvu přijímá:
To nic. Nic se nestalo. To je v pořádku. To nevadí. To neva. To je v pořádku. V pohodě.
- Cvičení 4** Na obrázcích jsou dvě situace. Člověk A na obrázku se chce omluvit za to, co udělal. Člověk B omluvu přijímá. Napište do prázdných bublin, co lidé říkají. Můžete použít i některé věty ze cvičení 3.
- Člověk A: „*Promiňte. / Pardon. / Omlouvám se.*“
- Člověk B: „*To je v pořádku. / Nic se nestalo. / To nevadí. / To nic. / V pohodě.*“
- Cvičení 5** Vymyslete situaci, kdy se někdo někomu omlouvá. Nakreslete ji jako komiks, podobně jako ve cvičení 4.
- Např.: Číšník v restauraci polije polévkou hosta.
 Při fotbale hráč omylem kopne svého spoluhráče.
 Dívka vejde na WC, když je tam obsazeno.**
- Cvičení 6** Znáte omluvu *sorry*? Ve kterých situacích ji používáte? Ze kterého jazyka omluva *sorry* pochází?
V neformálních situacích, např. když omylem shodím spolužákovi knihu z lavice, když v autobuse stoupnu nějaké dívce na nohu. Z angličtiny.
- Cvičení 7** Znáte ještě jiné slovo cizího původu, které lze použít jako omluvu?
Pardon. Z francouzštiny.
- Cvičení 8** Použila dívka v dané situaci vhodnou omluvu (*sorry*)?
Omluva *sorry* v této situaci není vhodná. Jedná se o omluvu neformální, která se používá především u mladších mluvčích mezi vrstevníky. Pokud někdo neumí anglicky, možná slovu *sorry* nebude rozumět.
- Cvičení 9** Doplňte do obrázku vyjádření, která by byla v dané situaci vhodnější.
Pardon. S dovolením. Omlouvám se.
- Cvičení 10** Můžete v situaci ze cvičení 9 použít například *s dovolením*? Co tím vyjadřujeme?
S *dovolením* používáme nejčastěji tehdy, když potřebujeme, aby nám někdo uhnul. Když řekneme *s dovolením*, omlouváme se předem.
- Cvičení 11** Zkuste vymyslet jiné situace, kdy by bylo vhodné použít spojení *s dovolením*.
**Např.: V kině – muž se prodírá ke svému místu uprostřed řady.
 Maminka s kočárkem jde po chodníku – nemůže projet kolem hloučku živě diskutujících lidí.
 Servírka chce odnést špinavé nádoby ze stolu – hosté u stolu jí v zápalu konverzace nevěnují pozornost.**
- Cvičení 12** Jak se v takových situacích chováte vy?
Neslyšící mohou jiné (slyšící i neslyšící) osoby upozornit dotykem (zaklepaním na rameno nebo na horní část paže), pohledem, mimikou, gestem aj.